

La Tèrmica: una nova seu per a l'Arxiu Municipal de Sant Celoni

Espai Obert

Maria José Navarro Arriaga

Responsable de l'Arxiu Municipal de Sant Celoni

El 26 d'abril de 1996 va tenir lloc la cloenda de l'Escola Taller *la Tèrmica*, que durant un any i mig ha dut a terme la rehabilitació de l'edifici del mateix nom. La Tèrmica estava inclosa en el programa d'escoles taller i cases d'oficis que promou i finança l'INEM. Fruit d'aquest treball ha estat la rehabilitació de l'edifici, seu del nou arxiu municipal.

L'any 1988, l'Ajuntament de Sant Celoni no disposava d'un arxiu que reunís les condicions mínimes per a una bona conservació dels documents generats per l'activitat municipal. Tota la documentació era arxivada a diferents seccions de l'edifici consistorial. La remodelació del pis superior de l'Ajuntament, destinat a serveis tècnics i on s'amuntegaven papers diversos, ha fet que aquests fossin traslladats a un edifici propietat de l'Ajuntament que no reunia les condicions necessàries. Els sacs eren amuntegats a les golfes d'un dels edificis consistorials, actual seu de l'escola d'adults i dels serveis socials, on els papers s'agerma-

naven en un embolcall sense cap tipus d'ordre ni diferència. Aquest edifici havia passat de ser una casa particular a ser la seu de la Societat d'Aigües, i finalment es convertí en arxiu municipal.

La tasca voluntària i desinteressada d'un grup de joves historiadors que dedicaven el seu temps lliure a aquell treball va fer possible el rescat dels papers que havien de ser l'inici d'aquell primer arxiu. Malgrat això, molta documentació es va anar perdent pel camí en un procés d'usurpació o destrucció, fet que ha suposat una greu pèrdua del gruix documental. En aquells arxivadors que vam anar traslladant des de l'Ajuntament cap al nou arxiu s'observaven alhora força defectes de catalogació, fruit de molts anys de catalogació sense cap mena de criteri, la qual cosa fa de la recerca documental una tasca complexa. Així, i a causa del trasllat, la documentació està totalment desordenada i sense cap mena de possibilitat de ser utilitzada ni pel funcionari ni per cap estudiós.

Edifici de la
Tèrmica durant
les obres (1994).
Fotografia:
Arxiu
Municipal de
Sant Celoni.

Una primera ordenació i classificació parcial de la documentació es va convertir en un pla d'ocupació sol·licitat a l'INEM que va durar deu mesos. Va ser portat a terme per aquell petit grup de voluntaris rescatadors de papers malmesos. El pas del temps va demostrar les males condicions d'aquella casa arxiu i magatzem on la documentació ha anat sofrint un procés de degradació que ha fet que, set anys després de la petita formació de l'arxiu, els papers es trobin en unes condicions tals d'humitat que serà molt difícil o quasi impossible la seva recuperació abans de traslladar-los al nou arxiu. La veu d'alerta va començar ja un any després d'aquesta tasca que seria l'embrió d'un futur arxiu i s'ha anat arrossegant des d'aleshores malgrat la bona predisposició política per a solucionar el problema de l'arxiu.

A la fi s'ha arribat a una realitat en forma de nou edifici anomenat *la Tèrmica*. És una petita nau de tipus industrial que originàriament va ser una central tèrmica dedicada a la generació

d'energia elèctrica. L'edifici està situat a la cantonada dels carrers de Ramis i de Campins. Al seu interior, i mitjançant la combustió de carbó mineral, es produïa vapor que accionava una turbina. Aquesta transmetia energia a un alternador que la transformava en electricitat. Una vegada reduïda la tensió mitjançant un transformador, l'energia elèctrica era distribuïda a la població. Elèctrica Montseny SA va ser la companyia propietària de la Tèrmica. La seva vida va ser efímera, ja que, malgrat que l'any 1929 va guanyar la subhasta per a l'enllumenat públic de la població, cap al 1933 es va haver de fusionar amb la Companyia Elèctrica SA. En Josep Sibina va construir l'edifici sota la direcció de J. Domènech Mansana, aleshores arquitecte municipal i autor d'altres obres que formen part del patrimoni arquitectònic de Sant Celoni. L'edifici va estar en funcionament des de l'any 1925 fins al 1930 i és ara, una vegada remodelat, el nou arxiu municipal. Des de mitjan anys trenta no tenia ús concret. Ha estat per mitjà d'una escola taller que aquest edifici s'ha pogut conver-

tir, des del seu primitiu objectiu l'any 1989, com a sala d'exposicions en la seu de l'arxiu de Sant Celoni.

La pregunta que ara ens plantejem demana una resposta que només el futur ens pot arribar a donar: en què s'ha de convertir la Tèrmica? Ha de ser la seu de l'arxiu històric o només vol ser un arxiu administratiu descongestionador dels papers sobrants a l'edifici consistorial? Caldria analitzar com es defineixen els objectius d'aquell primer arxiu provisional comparant-lo amb l'actual, que vol ser l'arxiu real i definitiu. L'any 1989 es volia «traslladar la documentació a un edifici en millors condicions per tal de crear un veritable arxiu municipal, ordenat i catalogat». L'Ajuntament semblava conscient de la importància que té per al funcionament de l'administració municipal disposar d'un arxiu on tota la documentació que aquesta genera estigui ordenada i catalogada. També semblava conscient de la importància de la conservació del seu patrimoni històric. Es tracta d'uns objectius que s'han plante-

Estat actual de l'edifici
de la Tèrmica.
Fotografia: Arxiu
Municipal
de Sant Celoni.

jat en termes molt diferents l'any 1996 quan es diu: «disposem, per tant, d'un espai per a la classificació, l'ordenació i emmagatzematge de tota la documentació municipal». L'arxiu no té l'espai suficient per a fer front a unes necessitats municipals cada vegada més grans. Són molts els dubtes que ens plantejem, tant d'espai com d'objectius, i, per damunt de tots, un de principal: la ubicació definitiva de la documentació que constitueix l'arxiu històric com a part integrant del nou arxiu municipal, o si, per contra, aquest s'ha de convertir només en arxiu administratiu.

La documentació històrica conservada formava part de la primitiva documentació de l'arxiu vell que va haver de ser traslladada a un altre edifici per a fer-ne possible la conservació a causa, com ja hem dit, de les deficients condicions de la casa. Actualment, la documentació que encara es malmet en aquest edi-

fici humit, tota de caire administratiu, no és de data inferior als anys seixanta. És aquesta documentació la que en un principi, juntament amb els arxivadors sobrers de l'Ajuntament, ha de constituir l'arxiu de la Tèrmica. De l'altra documentació, la històrica, cal destacar el petit gruix que fa referència als ajuntaments d'Olzinelles i Montnegre. Aquests dos nuclis de població van ser fusionats a Sant Celoni l'any 1927 en els termes següents: «...siento Sant Celoni centro geográfico y comercial y la capitalidad de esta comarca es natural se refundan en su organización administrativa de las demarcaciones de barriadas vecinas, para las que el constituir por si solas un municipio es en realidad una carga que no pueden sobrellevar, por lo que Sant Celoni no debe negarse a beneficiarlas admitiéndolas en su organización administrativa municipal.» D'aquesta manera van passar a formar part del terme municipal de Sant Celoni.

La documentació conservada respon a la tipologia documental pròpia de qualsevol Ajuntament, encara que, evidentment, amb algunes problemàtiques diferenciadores característiques de cada poble. Caldria destacar la documentació de caire patrimonial de la família Ramis, especialment l'inventari de béns de Francesc de Ramis, 1777-1789, i també la documentació relacionada amb els negocis dels pous de neu. Se sap que a mitjan segle XIV la casa de Ramis ja existia, així com altres al llarg del camí ral de Sant Celoni a Vilamajor (barri de *la Força*), entre les quals l'antic Hospital de Pobres i Malalts. A la primeria d'aquest mateix segle, la casa Ramis encara era fora porta, la qual cosa ens mostra la segona fase de la creixença de la vila. Aquesta antiga família establerta a Sant Celoni té un dels seus representants més carismàtics en el període de 1831 a 1833, quan fou nomenat batlle reial de la vila

Josep Maria de Ramis, el qual durant la seva alcaldia va endegar una important batalla legal per tal de fer possible la reconstrucció del pont destruït l'any 1811 durant les guerres napoleòniques. L'emblemàtic edifici de can Ramis, avui propietat de l'Ajuntament, se situa dins la muralla, en el barri antic, que és una zona d'edificis de diferents èpoques, però d'elevada qualitat arquitectònica. És un edifici del segle XVIII i disposa de planta baixa i dues plantes més, la segona de les quals presenta arcs rebaixats.

Igualment significatiu és un altre petit gruix de documentació que forma part del llegat de la família Jalpí. Un dels personatges més significatius d'aquesta influent família va ser en Josep Jalpí i Julià. Era descendent de la família dels Julià, mestres de postes i batlles naturals i hereditaris de la vila de Sant Celoni; va ser un dels impulsors de la construcció de la nova església parroquial de Sant Martí. Polític i diplomà-

tic, va ser un personatge polifacètic que va desenvolupar tasques de jurista, cronista de l'època i historiador local. Enguany ha sortit ja la VIII convocatòria del premi literari que es fa per Sant Jordi i que porta el nom d'aquest il·lustre personatge nascut a Sant Celoni l'any 1604 i mort a Barcelona l'any 1678.

Cal destacar, d'altra banda, tota la documentació relacionada amb l'aprofitament de les aigües de Rifer i Pertegàs, des de l'any 1900, i amb l'esmentat Hospital de Pobres i Malalts, des de 1668 fins al 1895. Tal com alguns estudiosos han remarcat, la història hospitalària de Sant Celoni és molt antiga i arrenca dels voltants de 1140. L'Hospital de Pobres i Malalts dedicat a Sant Antoni Abat era un dels dos hospitals de Sant Celoni. L'altre era l'hospital de Sant Nicolau. El primer tenia cura dels pobres i els malalts i el segon, dels mesells o leprosos. Dels llibres manuscrits destaquen els llibres d'actes de l'Ajuntament des de 1707 fins als

anys setanta d'aquest segle, que és el moment a partir del qual les actes ja no són manuscrites.

La major part de la documentació conservada data del segle XVIII. Abans d'aquest segle només trobem petites sèries documentals o una documentació molt dispersa sense continuïtat cronològica. La resta de la documentació va ja des de la darrerria del segle XIX fins a l'actualitat.

L'arxiu és un projecte de futur per a un patrimoni documental que cal recuperar. No és pas un eslògan polític, el que vol significar aquest resum final, sinó una presa de consciència que tot està per fer i que la tasca pendent és molta. Caldrà temps i sobretot il·lusió per a endegar un projecte d'arxiu tal com hauria de ser. Són moltes les incògnites i molts els dubtes. De moment, l'única cosa de què som conscients és de la possessió pública de la nostra història que els documents reflecteixen. Cal tenir-ne cura i apreciar-ne el valor.

Estat de l'edifici de la Tèrmica abans de la restauració (1994).
Fotografia: Arxiu Municipal de Sant Celoni.